

חולדה בשם עמוס עוז, שהחל מפרסם את סיפוריו הראשונים. שריד גוסף מדור תש"ח לפניהם שדה היה אף הוא משורר, יהודה עמיחי, שפירסם בראשית שנות ה'60 שני סיפורי פרוזה, ברוח הנוראה הזאת (1961) ולא מעכשיו לא מכאן (1962). ספריהם של עמיחי ושרד עוסקים ב"חוויה של הפרט בארץ בנות ה'40 וה'50 המוקדמות והמאוחרות, תוך ניפוי המרכיבים ה"קולקטיביים" הנחלת סופרי "דור בארץ". סופר גוסף ספרי-ביכוריו עורר רב תיקוה רבה, היה אהרון אפלפלד ב"עשן (1962). באותה שנה ראה אור קובץ סיפורי ספריהם של א.ב. יהושע, מות הזקן. בעוד סופרי "דור בארץ" פורסמו ב"שנות החמישים סיפרי-ענק שהשתרעו על-פני מפלי נייר של בין 500 ועד 1000 עמודים, סופרי "דור המדינה" (להוציא את החיים כמשל של שדה ויהודה עמיחי) לא נחאו של עמיחי), שסבלו ממחסור בבמות לפירסום יצירותיהם. שיטתו כתבה הסכר נית יותר של נובלות. המשורר אהרון אמיר, מפליטי הקבוצה ה"כנענית" של יונתן רטוש, החל בשנת 1958 בפירסום ריבוען בשם קשת, שהפך תוך תקופה קצרה הבמה העיקרית שבה פורסמו סופרי "דור המדינה" את ביכורי יצירותיהם, ואת החשובות שביניהן.

בקשת פורסם במשך קרוב ל-15 שנה מיטב הפרוזה הישראלית. בממדים ששום כתבי-עת סיפורי אחר שראה אור במשך שלושים שנות המדינה, אינו יכול להתחרות פאר בשכמותם. מרבית היצירות שראו אור בקשת היו נובלות, שהעידו על הצטמק צמות יוצריהן במידים יצירתי זה. כאמור, היסטו מרבית סופרי "דור המדינה" את נקודת-הכובד של יצירותיהם מ"סיגנון ה"סוציאליזם הריאליסטי", ותלות-היתר האינטלקטואלית של סופרי "דור בארץ" בברית-המועצות ועקרונות המארכסיזם הקפדני. הם המירו תעתיקים עבריים של סופרי דור זה מסיגנונות הכתיבה של אליה ארנברג וקונסטנטין סמיונוב ב"סיגנון מערבי יותר, בהשפעת פראנק קפקא, ג'יימס ג'ויס, תומס מן ושיי עני-נון. במילים אחרות: הסיפורת הישראלית הצעירה עברה תהליך של "התמער-בות". אותותיו של תהליך זה ניכרו מייד בגלריה של נפשות-פועלות שהלמו את השתנות הדרישות התרבותיות של קהל צרכני הסיפורת בארץ, שמאן להמשיך לרכוש את סיפריהם של סופרי "דור בארץ" והפך פתוח למסורת הליברלית המער-

בת, הרי סופרי "דור המדינה" לא הט-ריחו עצמם בחיבור מאניפסטים, והעדיפו להתמקד בחישוב הסיפורות של עולמם הפרטי.

**פניהם שדה.** ראש וראשון לסופרי "דור המדינה", ואולי מי שהשפיע יותר מכל סופר חי אחר על כתיבת הסיפורות העברית במהלך שנות המדינה הוא פינ-חס שדה שסיפור, החיים כמשל, יצק את מיסגרת ה"אני" מול הקולקטיב, כאנטי-תיזה לביוגרפיה הקולקטיבית. הוא פיתח לשון סיפורת-יודיים, בעלת עומק אנוסי-טנציאלי שבמהלכה החזיר לסיפורת היש-אלית את, "הרות הברנית", וזאת למרות שהמיסד הסיפורות סולד ממנו כאדם וכסופר עד עצם היום הזה. חלק מהבון המוטח בשדה נובע מתלותו הגלויה למדי במקורות מיתיים, משיחיים ונוצריים, שבכולם בשלה חוויה דתית מטאפיזית עמוקה: נתן העוזי, היינריך פון-קלייבט, פרידריך הלדרלין, סרן קירקגור, פרידריך ניטשה והברית החדשה. כיום, ממרחק של 20 שנה מפירסום החיים כמשל, אפשר לקבוע שספר זה אינו נופל בחשיבותו מדיוקנו של האמן כאיש צעיר לגיימס ג'ויס, ושהוא חושף את דיוקנו וייסוריו של האמן כאיש צעיר בארץ-הקודש. יהודה עמיחי. בעוד סיפור של שדה

ניזון מהצעה הברנית, הרי הרומן הה-גדול השני של שדה שנות ה'60 ניזון מהל-בטים העגנוניים. הכוונה ללא מעכשיו לא מכאן של יהודה עמיחי, שמחברו מתמודד עם ההווה הישראלי שלו, העבר המרכזי



יהודה עמיחי  
"דור אבוד, עצוב ומוכה..."

אירופאי ועולם הניכור והחרדה של הפרט בעולם המערבי. עמיחי העלה בסיפור מס-כת, המנותק מהכונן המאולץ במחוז-יל-דות של אידיאלוגיות דועכות בארץ-יש-ראל, הפלמ"ח, בריגדה יהודית, אנתוני, מנותק העולם החיצוני ברומן של עמיחי. מורכבת כתשבץ ענק ורחב-יריעה מתוך רשת הפירורים האישיים שמעלה המחבר. היה זה פרופ' גרשון שקד שקבע, כי לא מעכשיו לא מכאן מתייחס ל"דור האבוד, העצוב והמוכה שלאחר מילחמת השיחרור..." ואכן, האמת העמיתאית והאמת של שדה, כשרידי דור תש"ח, יצרו בשטח עובדה, שבכוחה לעורר את קינ-אתם של סופרי "דור בארץ" — והעוב-דה היא: סיפריהם ממשכיים להימכר, מה-דרה אחר המדורה, עד עצם היום הזה. א.ב. יהושע. באותה מידה שסופר ענק ורבי-עוצמה כשיי ענגון לא הותיר אותות כלשהם ביצירותיהם של סופרי "דור בארץ" — מהסיבה המאד פרוזאית: השתייכותו לסקטור האזרחי של היישוב היהודי בארץ-ישראל של ימי המנדט ה-בריטי — הרי שהשפעתו מצאה הדים וק-יב לה ערך חדש ביצירותיו של א.ב. יהושע. כבר מצעדיו הראשונים בכתיבה ריפץ יהושע את סיפוריו בתבניות פסיכולוג-יות ותהיות הממשיכות לעיתים את תהי-ותיו של ענגון. א.ב. יהושע רוקם את התהיות והתעיות הפסיכולוגיות באלגור-יה. המוליכות את נפשותיה-הפועלות לקראת סוף טראגי. סיפורים שלו כמו מטע הערב של יתיר, לילה במאי (מתחה), בתחילת קיץ 1970 וברומן המאתב, הוא מוליך את המיתו במבוכים לקראת

עד כה נשללו משדה כיועם כל הכי-בודים הסיפורתיים המוקבלים, כפרט ברוני-1978, ב"ביליק" ושאר פרסים, המוענקים לרוב, לגמדים סיפורתיים נוסח דן צלקה או יעקב שבתאי, שתרוחמתם בחקאות ולא בסיפורות.

חיסול-מרצון, כמו היו לכודות בתחושת הסיור של האדם המערבי המודרני. אלי-גוריות אלה מתוחות בין תחושת האובדן הקוסמופוליטי לבין תחושת האבדון היש-ראלי. לאחד משיאיו הגיע יהושע בסיפורו מול הערות שהוא (למרות הכחשות מחב-רו) אליגוריה צינית עם סוף מר, על זכות הקיום שלנו בארץ-ישראל. זהו סיפור בעל השלכות ומוטיבים צלבניים, כנעניים, ה-מהווה שילוב מוחצת לאוננות הנפשית ה-"הומאנית" של סופרי "דור בארץ".

**עמוס עוז.** נחשב במידת-מה כמשיך-דרכם הסיפורתי של מ.ב. ברדיצ'בסקי (בפרוזה) ו"יח ברנר (במאמריו, והופעו-תיו בכלי-התיקשורת). סיפוריו עמוסים דחיסות אנושית — אסכי לעיתים מתוח-



אברהם ב. יהושע  
"תחושת הסיור..."

כמת מדי — תוך שהוא בוחן את תמונת ההיקף של החברה הישראלית מבעד לעי-ניהם של החלשים והכושלים שבה. עוז מצליח למקד את כתיבתו בתהליך השקי-עה של התרבות הארץ-ישראלית, ספיחה וסחישה, תוך אי-יכולת בולטת להתמודד עם ה"ישראליות". אך יחד עם זאת הוא הצליח, במקביל, ליצור ולטפח מיבנה-מישפטי מיוחד שהרבה בו מעקמומיות ההיגיון של ה"צבר", תוך כמויות גדולות של פורקן יצרים אפלים, במיבנים דרמא-טיים. תיאורי-הגנוף של עמוס עוז הם מן המשכזעים ביותר שנכתבו אי פעם על

הארץ הזאת, בעיברית. בסיפורי מיכאל שלי מצליח עוז לעטות ריפוד של מילים לכל קצוות העצבים של החוויה-הישראלית, מבלי להעמיק בה ובסיבותיה, תוך שהנפש-הפועלת המרכזית מתפתחת והולכת בין טיורף לשפיות. קריאה קפדנית בספריו של עמוס עוז מביאה למסקנה שעל מיג-רעות מיבניות טיווח נוסטלגי הוא מצ-ליח לכסות ביכולת ולשונית חסרת-תק-דים, המהווה סיפור פנימי בפני עצמו — ייתכן כי זהו סיפורו הגדול של עמוס עוז.

**עמריה כהנא-כרמון.** גם היא שייכת, ביולוגית, ל"דור בארץ". אלא שמן הב-חינה הסיפורתית, היא מהווה חוליה מק-רת בין סופרי "דור המדינה", לסופרי "דור בין-המלחמות" שבא בעקבותיהם. סיפ-רה הראשון, בכפיפה אחת (1966) למרות שרקע של נפשות-הפועלות אינו שר-נה מזה של נפשות, "דור בארץ", הרי עיצובן הסיפורתי שונה לחלוטין. עמליה כהנא-כרמון מצליחה, בעזרת מתח-יצירתי שהיא מרכיבה ממתחים לשוניים מחד, ומתחים בנוסח "זרם התודעה" מאידך, להציג פן חדש לסיפורת הישראלית, המז-כיר את נוסח "הרומן החדש" הסיפורתי, למרות היות כתיבתה ישראלית לחלוטין. סיפוריה ובספריה מצליחה כהנא-כרמון להעניק לשפת הכתיבה העברית משמעו-ת כימעט-מאגיות, כאשר הנפשות-הפועלות שלה מהוות לעיתים הקרנות של ציורים לשוניים ומיונים חווייתיים. יצירתה של כהנא-כרמון, מכפיפה אחת ועד לסיפיה שראה אור לפני כשנתיים שדות מגנטיים מהווה רשת צפופה וסבוכה של מיפוי לשר-ני תרבותי, שהיא בבחינת הצגת-חכלית של האפשרויות הגנונות בלשון העברית, עוצמות שמעטים הסופרים שבכוחם להת-מודד עמהן.

**"דור בין-המלחמות"**

באותה מידה שמילחמת-השיחרור טרפה את קלפי הסיפורת הארץ-ישראלית, ומנעה מסלול התפתחות טבעי של הדור הרא-שון בסיפורת הישראלית, והציבה על במת הסיפורת דור-לכלאים שהנהגה מפריחה זמ-נית קצרה, גם מילחמת ששת-הימים טר-פה את קלפי הסיפורת הישראלית, והעל-תה דור שחשיבותו, חשיבותו יצירותיו וערכו הסגוליים, חשובים עשרת מגנים מאלה של "דור בארץ", ו"דור המדינה". זאת, למרות שכמה מיוצרי החשובים ביו-תר של דור זה החלו את דרכם הסיפ-ריתיים שנים קודם-לכן, ומיקרה אחד

**3 דגימות ספרותיות ציטוטון**

המחשה חזותית למהפך הסיפורות העברית במהלך 30 שנות כתיבה, אפשר למצוא בעצם שינויי נוסח ולשון הכתיבה של שלושה סופרים המייצגים, כל אחד מהם, את שפת דורו. רצ"ב שלוש דגימות סיפורתיות:

...הוא היה כישרון צעיר, משובח לא"ש ולסירות במיוחד, מילודי המשקים החביבים, ויש לתת עליו עין, לפיכך, בדקדוקי אחר-החנות של מטה הגודו. הוא היה יהודי אחד, שזוף, צעיר, על כבוש מוג'ל-כירום, לדידה של מכונת מישטרה בריטית החולפת במהירות, לדידם של נהגי הדלק הערביים. הוא היה גנב-במתקנדס אשר חדר לכמה חצרות בבניאס הכפר, התיר המורים מקשריהם ואחר-כך שאירי סימני נוצות מרוטות על הדרך בואכה מנסורה... הוא היה אצבע שלחצה בתוקף אך במידת הצורך בלבד דקק של מקלע ברו, שעה שזה משגר צורות קצרים ותכופים ומקבל הד מגאותיו של הגלבוש. הוא היה מיסתורין ההתנערות הפתאומית של הישות, בשעה של לאות לילית, או בשעה שאיוז אפשרות שילטון הנתונה לו לא בוצעה עדיין, כגון משכב זודים, כגון מיקה...

משה שמיר מתוך, "הוא הלך בשדות" (250-249)

...לרגע נדמה שהיער כלל לא נשרף אלא פשוט עקר ויצא בסך למסע רחוק, למשל אל אופק-הים שנצטלל פתאום כליכך. צינה דקה. הוא מתקן את לבושו שנפרע, רוכס את הכפתור היחיד שנותר, מחכך ידיו לחממן, ואחר פוסע עלצט בין אודים עשנים, קלירגל. קרחתו מחזירה את קרני השמש האחר-אשונות. יש עצבות בעריה הפתאומית הזאת, עצבות של מילחמות אבודות, של דס-חינם. עננים מכובדים שטים חרש בשמים מצוננים. הגשם הראשון כבר אינו רחוק. קולות אנשים עולים מכל עבר. חורבן גמור. פיה, גורי עצים מגולגלים בפצעים לחושים, שרידי ענפים חיים שלא זכו לאש. באשר ירדון יעופו ריבוא גצים. רק שלטי הנדבנים לא נפגעו כלל; להיפך, עוד הוסיפו זוהר לאחר טבילת-האש הראשונה. הנה הם שוכבים יחדיו מזהיבים באור החמה. לואיס ופרמינגטון משיקו. מלך בורוני בלוויית עמו...

א.ב. יהושע מתוך, "חול היערות" (50)

...כעבור שלושה ימים הוא פוּשט את מדינו, בעצם, הוא אומר, היה לאירע לסנות פעם לימודים. תארי לך: אני — סטודנט. שוב הוא צוחק, ללא חדווה רבה. אבל, כמובן, אינו לומד, אף לא נרשם כחוק, כדי לקבל ביושר את משכורתו מקופת הצבא. אולי אינו רוצה להסתובב בתוך קהל רב של צעירים, אם היית מנסה לשבת, לשמוע, ללמוד דרכים של מחשבה אקדמית — היית בוודאי מצליח, היא מבקשת אז למשוך את לבו לרעיון. למה שלא תחליט, תנסה שלושה חודשים — ותראה! הוא מעווה את פניו; תעוּבני אותי מזה, ניקי. באמת. הראש שלי לא לבדרים האלה! הוא משתתק. אחר, כשלעצמו, הוא פולט: הדביקו לי צרעת על הגב. אני צריך להסיי אותה! והיא, בטינתה, כמעט אומרת לו, אז: הצרעת, אדוני, בתוכך. בפנים. לא על הגב!...

יצחק בן-נר מתוך, "ניקול" ב"שיעיה כפרית" (182)



פנחס שדה  
חוויה מטאפיזית עמוקה

בית, מהבחינה הסיפורתית, יותר מאשר ל-שמרנות המארכסיסטית של סופרי "דור המדינה". ז'אנר חדשני זה, שהציג בפני הקור-אים גלריה של דמויות מתוסבכות כגו-בורי א.ב. יהושע, עמוס עוז, יהודה עמי-חי ואהרון אפלפלד (בראשית דרכו), תאם את צרכי הקלוסטרופוביה שבה היתה נתו-נה החוויה הישראלית עד למילחמת 1967. יחסם של הסופרים אלה לגוף הסר-בב אותם היה ישיר, ופחות מאולץ ומכני מזה של קודמיהם. גם לשון הסיפור של סופרי "דור המדינה" הלמה יותר את ה-נורמות הלשוניות של בני-דורם, תוך שהיוותה את היפוכה של לשון האילוצים הפוסטי-מאניאלי, נוסח ס. יהוד, משה שמיר ודומיהם. כאן גם הוקדו לציין, שבעוד דרכם של סופרי "דור בארץ" היתה רצופה מאניפסטים קולקטיביים, ש-בהם ניסו להגדיר את מהות שיעבוד יצי-רותיהם לאידיאות של ארץ-ישראל העו-